

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 12.

LETNIK XXVII.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1926.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Dr. Basaj: Nazaj k pravilom! — K. K.: Priprave za bilanco. — Ant. Kralj: Iz ljubljanskega zadrúžnega registra. — Obrestna mera v l. 1927. — Vprašanja in odgovori. — Zadrúžništvo. — Gospodarstvo. ....

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 12, l. 1926.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v St. Vidu nad Ljubljano, r. z. z o. z., se bo vršil dne 1. januarja 1927, ob pol 8. uri dopoldne v Ljudskem domu. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1926. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Strugah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 9. jan. 1927, ob 3. uri pop. v zadrúžnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Čitanje revizijskega poročila iz l. 1925. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobrenje rač. zaključka za l. 1926. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Pašniške in bikorejske zadruge v Solčavi, r. z. z o. z., se bo vršil dne 27. dec. 1926

v prodajalni in nakupovalni hiši št. 18, ob pol 10. uri. 1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega obnega zbora 1926. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Poročilo o izvršitvi revizijskega zapisnika in njega čitanja. 4. Odobrenje računskega zaključka za leto 1926. 5. Volitev nadzorstva in razsodišča. 6. O zvišanju deležev. 7. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Gospodarske zadruge v Črmošnjicah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. decembra 1926 v lokalih gospoda Franc Pečavar v Črmošnjicah, ob 8. uri dopoldne. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru. 2. Čitanje revizijskih poročil z dne 22. in 23. maja 1924 ter 13. avgusta 1926. 3. Poročilo načelstva. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Odobrenje računskih zaključkov za l. 1924 in 1925. 6. Sklepanje o likvidaciji zadruge. 7. Volitev likvidatorjev ali načelstva in nadzorstva. 8. Sklepanje o kritju zgube. 9. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nakupovalne in prodajne zadruge v Solčavi, r. z. z o. z., se bo vršil dne 2. januarja 1927 v »Zadrugi« ob 8. uri. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1926. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Clani „Zadruž zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj:

Nazaj k pravilom!

(Klic rajfajzenskim posojilnicam.)

Dva primera.

Neka rajfajzenska posojilnica piše Zadrugi: »Posodite nam 300.000 Din. Pri posojilnici prosi za posojilo veleposestnica, ki bi rada odplačala svoj dolg pri banki. Naša posojilnica bi pri tem posojilu lepo zaslužila.« Mislimo, da komentarja k temu ni treba.

Drug primer: Posojilnica v izrazito kmetški občini je dovolila visoko posojilo trgovcu z usnjem, ki stanuje izven njenega okoliša v mestu in ki torej ne more biti niti član te zadruge. Na vprašanje, zakaj krši pravila in dovoli tako posojilo, odgovarja: »Hočemo zaslužiti.«

Na napačnih potih.

Dolgo vrsto primerov bi lahko še naštevali, kako se marsikje postopa proti pravilom in proti bistvenemu namenu posojilnice, kako se radi »zaslužka« dovoljujejo posojila osebam, za katere je na mestu edino bančni kredit, kako se računajo kmetu za posojila pretirane obresti, češ ker posojilnica mora zaslužiti, kako se posojilnicam nalagajo previsoka in prenevarna bremena v obliki posojil ali podpor za ceste, za šole, za mostove, za izobraževalne domove, za cerkve, za zvozne itd. Predaleč bi nas vedlo to naštevaje izrastkov našega posojilništva in preveč

mesta bi to zavzelo. Gotovo pa nam vsi ti neštevilni slučaji kršenja pravil in ravnanja proti bistvenim nalogam posojilnic jasno in glasno govorijo, kako manjka pravega spoznanja o bistvu in pomenu naših rajfajzenskih posojilnic, o njih ustroju in bistvenih nalogah.

Raiffeisenova originalna pravila.

Poglejmo originalna pravila prvih rajfajzenskih posojilnic, kako je v njih opredeljen pomen in namen te ustanove (§ 4):

»Činitelj, ki naj daje smer vsej organizaciji in vsem delu zadruge, ne sme biti toliko stremljenje za dobičkom, kakor veliko bolj pomoč gospodarsko šibkim. Neposredno s tem stremljenjem materialne pomoči svojim članom mora biti zadruzi cilj njih duševno-nravstveni napredek. Po teh vidikih mora biti usmerjeno delo zadruge za doseg ciljev, omenjenih v § 3.«

Torej ne zaslužek in ne dobiček, ampak dejanska pomoč gospodarsko šibkim, dalje ne samo materialna pomoč v gospodarstvu, ampak нравstvena povzdiga članov, to so bistvene, to so temeljne naloge rajfajzenskih posojilnic. Za najvišjo nalogo svoje organizacije je Raiffeisen smatral uresničenje ideje dejanske ljubezni do bližnjega po naukih krščanstva. In če se naše kreditne zadruge imenujejo rajfajzenske posojilnice in če naj naše posojilnice dejansko vršijo one lepe

in vzvišene naloge, ki jih jim je bil Raiffeisen postavil, potem ni drugega izhoda, kakor da se oklepajo načel Raiffeisen-a, da se trdno držijo svojih pravil.

V sponah materijalizma.

Denimo roko na srce in se vprašajmo, ali se naše posojilnice še držijo teh načel. Ali še delajo za pomoč gospodarsko šibkim in za нравstveno povzdigo svojih članov? Ali uresničujejo v svojem delu in poslovanju vseskozi idejo dejanske ljubezni do bližnjega po naukih krščanstva? Žalibog si moramo priznati, da so naše rajfajzenske posojilnice v preštevilnih slučajih krenile v drugo smer, da so se močno oddaljile od rajfajzenskih ciljev. Materijalizem, ki se je zlasti po vojni bohotno razrastel, je potegnil tudi rajfajzenske posojilnice v krog špekulacije. Materijalizem je zavedel tudi rajfajzenske posojilnice na opolzko pot gonje za dobičkom, za zaslužkom. Materijalizem se je kot plevel bujno in hitro razrastel in potopil lepe cilje, ki jih zadrugi stavijo pravila.

Le preveč so naše posojilnice pozabile na one uboge kmete, ki so člani zadruge, ki za zadrugo jamčijo s celim premoženjem in ki s tem nudijo zadrugi trdne temelje, na katerih more delati. Pač pa so se naše posojilnice brigale, skrbele in delale za visoke obresti vlagateljem. Tako so jemale tistim, ki jim manjka in dajale še več tistim, ki imajo. Mislile so in delale za svoj visok dobiček, za svoj zaslužek, ampak v prvi vrsti s tem namenom, da bo mogoče deliti visoke nagrade, da bo mogoče razsipati pretirano visoke podpore tudi za take namene, ki s posojilnico in njenim delovanjem nimajo prav nobene zveze.

Nazaj k načelom Raiffeisena.

Zato je potrebno, da se krene v drugo

smer, da stopimo odločno na pot ozdravljenja naših rajfajzenskih posojilnic. Zopet in zopet je treba poklicati v spomin, da je temeljno načelo posojilnic uresničevanje dejanske ljubezni do bližnjega. V soglasju s tem načelom pa so tudi vsa druga načela, po katerih je Raiffeisen zasnoval in uredil svojo kreditno zadrugo.

Brezplačno delo načelstva.

To je predvsem zahteva brezplačnega dela od članov načelstva in nadzorstva rajfajzenske posojilnice. S tem brezplačnim delom je posojilnici omogočeno, da more dajati svojim članom cenena posojila, ker jo poslovanje le malo ali nič ne stane. S tem pa je tudi istočasno najuspešneje zasigurano, da pridejo v načelstvo in nadzorstvo plemeniti, nesebični in požrtvovalni zadrugarji, ki se zavedajo, da vršijo izredno odgovorno, a obenem častno dolžnost v korist sovaščanov, da jo vršijo »zastonj, za božji lon«.

Neomejena zaveza združanov.

V skladu s temeljnim načelom dejanske ljubezni do bližnjega je tudi neomejena zaveza članov rajfajzenske posojilnice za obveznosti zadruge. Resnična pripravljenost pomagati bližnjemu se najbolj jasno kaže ravno v tem, da radi te pomoči bližnjemu vsak član zastavi celo svoje premoženje, postavi v nevarnost svojo gospodarsko eksistenco. Krščanska solidarnost gotovo ni v našem gospodarstvu nikjer tako lepo izražena, kakor v rajfajzenski posojilnici. Načelo »eden za vse, vsi za enega«, ki se v življenju tako pogosto izgovarja, pa tako redko izvršuje, se v rajfajzenski posojilnici na delu izvršuje neprestano od tisočev in tisočev, v tisoč in tisoč slučajih. Vsak član stoji s celim premoženjem za obveznosti posojilnice in s tem pomaga v nesreči ali pomaga k gospodarskemu izboljšanju svojim sovaščanom, svo-

jim soobčanom, svojim sofaranom. Neomejena zaveza nudi tisti neomajni temelj, da vlagatelji lahko brez skrbi zaupajo posojilnici svoje prihranke.

Zato pa greši proti koristim članov posojilnice načelstvo, ki obtežuje posojilnico, odnosno nje člane z jamstvom za visoke in nevarne kredite trgovskega, obrtniškega ali industrijskega značaja, za visoke kredite raznim ustanovam, o katerih se naprej ve, da jih ne bodo poravnale in da bo kredite treba odpisovati.

Strogo omejen okoliš.

V soglasju z navedenimi načeli je tudi zahteva omejenega okoliša pri rajfajzenskih posojilnicah. Ako člani stojijo za posojilnico in s tem drug za drugega s celim svojim premoženjem, se morajo med seboj poznati in si med seboj zaupati. In ako naj to jamstvo za posojilnico res nekaj pomeni, potem sme biti vsak grunt neomejeno zavezan samo pri eni posojilnici, samo za eno posojilnico. Posestniki fare ali občine, ki so zvezani in združeni v posojilnici z neomejenim jamstvom, pač dobro čutijo in se jasno zavedajo, da so odvisni drug od drugega, da drug drugemu s tem jamstvom pomagajo in da torej drug drugega potrebujejo.

Omejitev okoliša na občino ali faro pa ima tudi ta pomen, da omogoča načelstvu kontrolo nad uporabo dovoljenih posojil, nad gospodarstvom dolžnikov ter kontrolo porokov nad dolžniki. Kako bi tudi moglo načelstvo iz priprostih mož dovoljevati posojila, če ne bi se šlo pri tem za posestnike in posestva, ki jih člani načelstva kot sosede, sovaščane ali soobčane točno poznajo!

Popolno nepoznanje bistva rajfajzenske posojilnice pa kaže tako načelstvo, ki radi zaslužka, radi dobička dovoljuje posojila osebam izven v pravih določenega okoliša, katerih gospodarstva in gospodarskih spo-

sobnosti ne pozna in ne more poznati. Proti zadrugi in proti članom zadruga greši načelstvo, ki dovoljuje posojila ne le izven posojilničnega okoliša, ampak k temu še za trgovske, obrtne in druge obrate, katerih ne more poznati in ne pregledati in kateri niti od daleč ne nudijo one varnosti in one sigurnosti, kakor kmečko posestvo.

Nizki deleži.

V soglasju z zahtevo neomejene zaveze pri rajfajzenski posojilnici je odklanjanje deležev sploh ali odklanjanje visokih deležev pri rajfajzenskih posojilnicah. Član rajfajzenske posojilnice ne položi sicer visokega deleža pri zadrugi. Toda on položi za zadrugo veliko več, ker zastavi za nje varnost in za varnost njenih upnikov celo svoje premoženje. Delež je torej pri rajfajzenski posojilnici z neomejeno zavezo nekaj bolj formalnega. Vplačilo deleža je bolj pomembno kot akt za postanek in obstoj članstva nego za obratni kapital posojilnice.

Odklanjanje visokega deleža pa je tudi v skladu z načelom pomoči gospodarsko šibkim. Ako hoče zadruga s cenanim kreditom pomagati gospodarsko šibkim, potem ne more pred dovolitvijo posojila od njih zahtevati vplačila visokega deleža in pristopnine. To bi pomenilo malemu kmetu zapreti vrata v posojilnico, že vnaprej onemogočiti mu članstvo in ga izključiti od nje dobrot.

Schulze-Delitzsch je zahteval za svoje kreditne zadruga visoke deleže. Toda Schulze-Delitzsch ni imel pred očmi ustanove, ki naj bi služila kot pomoč gospodarsko šibkim, nasprotno on je hotel ustvariti za srednji sloj, za obrtništvo, uradništvo itd. male banke, v katere naj srednji sloj vloga svoje prihranke, katere naj pripadniki srednjega sloja sami upravljajo in pri katerih naj za vplačane visoke deleže dobivajo letno čim višjo dividendo. Pri Schulze-Delitzsche-

vi kreditni zadrugi je torej popolnoma enako kot pri kapitalistični banki poglaviti cilj zaslužek, dobiček, dividenda, česar pri rajfajzenski posojilnici ni.

Zato pa greši proti bistvenemu namenu rajfajzenske posojilnice načelstvo, ki na eni strani prezira polzemljaka ali kočarja in mu ne mara priskočiti na pomoč z malim posojilom za izboljšanje gospodarstva, na drugi strani pa skuša trgovcu ali veleposestniku preskrbeti stotisoče dinarjev in s tem obremeniti vse člane posojilnice z visoko in nevarno obveznostjo samo radi zaslužka, radi dobička.

Važnost rezervnega zaklada.

Kot nekaka omejitev neomejene zaveze je naposled pri rajfajzenskih posojilnicah zahteva rezervnega zaklada. Pri brezplačnem poslovanju članov načelstva ostane posojilnici kljub majhni razliki med obrestno mero za vloge in za posojila koncem leta majhen prebitek. Ta prebitek ali dobiček pa ne sme glasom pravil iti za plačo oziroma nagrade načelstvu, tudi ne za dividendo članom zadruge kakor pri Schulze-Deitzschevih posojilnicah. Prebitek poslovnega leta mora iti v celoti v rezervni zaklad. S tem dobi posojilnica več sredstev za dovoljevanje posojil. S tem pa leto za letom rastejo tudi lastna sredstva posojilnice, ki v prvi vrsti jamčijo za morebitne izgube. Vsled tega se torej breme članov, ki so šli v zadrugo s polnim jamstvom za nje obveznosti, leto za letom zmanjšuje v meri, kakor raste leto za letom rezervni zaklad.

Kaj pa podpore?

Res je, da so potrebe za kulturne in za občekoristne gospodarske svrhe v vsaki občini ali fari velike, dočim se sredstva za te potrebe le težko najdejo. Toda posojilnica mora vedeti, da je ustanovljena od

kmetov za pomoč kmetom. Zato mora posojilnica, če že daje podpore, te podpore skromno meriti in mora gledati na to, da gredo te podpore v korist kmečkega gospodarstva, za njega povzdigo in napredek. Odkrito je treba povedati, da se danes pri posojilnicah v tem oziru veliko greši in se dajejo podpore za svrhe, ki nimajo z gospodarstvom nobene zveze. Največje breme za društvene domove se nalaga posojilnicam. Pri tem pa se ne pomisli, da bodo farani ljubili in radi zahajali le v dom, ki so ga s svojimi žrtvami, s svojim trudom in s svojimi prispevki zgradili. Tuj jim pa bo ostal dom, ki je bil zgrajen brez njihovih žrtev in truda, s tujim denarjem, z denarjem posojilnice. Podpore za cerkve, zvonove in razne cerkvene potrebe so stvar vseh faranov, vseh vernikov. Podpira se mlačnost in goji se nezavednost vernikov, ako se za te stvari ne zahteva od njih žrtev in prispevkov, temveč se skuša za vse to zopet obremeniti posojilnica. Prej ali slej bomo prišli do tega, da bodo morali za vse verske potrebe prispevati verniki sami. Če bomo pa v njih vzgajali mlačnost in nezavednost, tedaj bomo naenkrat prišli v položaj, da bo moralo vse versko življenje ponehati, ker ne bo vsled mlačnosti in nezavednosti v vernikih pripravljenosti za prispevke, za žrtve.

Posojila izključno za proizvodstvo.

Kot nekaj popravek napram teži neomejene zaveze velja naposled pri rajfajzenskih posojilnicah načelo, da se dovoljujejo le taka posojila, pri katerih je riziko čim manjši in katera služijo izključno proizvodstvu. Radi tega načela je zopet jasno, da so pri rajfajzenskih posojilnicah izključeni bolj riskantni krediti, kakršni so navadno krediti trgovcem in obrtnikom. Radi tega načela je tudi jasno, da posojilnice ne smejo dovoljevati takozvanega konsump-

tivnega kredita, ki bi ga posojilojemalec porabil za hrano, obleko, opravo in druge ne-produktivne svrhe.

Da se pa zahteva kreditiranja izključno za proizvodstvo v resnici izvaja, mora načelstvo paziti prvič, za kakšno svrho posojilojemalec prosi, drugič pa, ali bo prošnik dovoljeno posojilo dejansko tudi za to svrho porabil. Tudi to je odgovorna dolžnost članov načelstva. Tudi to dolžnost morejo vršiti le tedaj, ako se pri dovoljevanju posojil strogo držijo svojega okoliša, v katerem so jim gospodarstva znana in v katerem tudi morejo gospodarstva nadzirati.

Zaključek.

Smatrali smo za potrebno, da opozorimo na ta načela, po katerih se ima uravnati poslovanje rajfajzenskih posojilnic. V Sloveniji imamo veliko število rajfajzenskih posojilnic. V njih so zbrane lepe vsote ljudskih prihrankov. Našemu kmečkemu gospodarstvu so v njih zagotovljene za bodočnost

velikanske koristi, toda le tedaj, ako se bo v posojilnicah poslovalo po načelih Raiffeisena, ako se bodo posojilnice strogo držale pravil. Pri takem poslovanju je s številnimi rajfajzenskimi posojilnicami napredek našega kmečkega gospodarstva in npravna povzdiga kmečkega ljudstva zasigurana.

Če pa bodo hodile rajfajzenske posojilnice po potih špekulacije, zaslužka in dobičkarstva, potem ne le ne bo za naša kmečka gospodarstva od njih tistih koristi, katerih upravičeno pričakujemo, nasprotno za naša kmečka gospodarstva lahko potem postanejo hranilnice in posojilnice vir velikih nesreč in izgub. Mesto da bi posojilnice grunte reševale, bodo radi špekulacij in dobičkaželjnosti posojilnic grunti šli na boben.

Zato poslušajmo klic: »Nazaj k pravilom, nazaj k načelom Raiffeisena!« Potem bodo posojilnice zares vir gospodarskega napredka, npravne povzdige ljudstva in ljudskega blagostanja.

K. K.:

Priprave za bilanco.

Vsaka zadruga skrbi, da čimpreje pripravi vse potrebno za redni letni občni zbor, ki se mora vršiti v smislu predpisov združnega zakona najkasneje tekom prvih 6 mesecev po zaključku poslovnega leta. Ker pa mora redni občni zbor navadno v prvi vrsti odobriti letni računski zaključek, bo vsakomur razumljivo, da občnega zbora ni mogoče sklicevati, dokler letni račun ni sestavljen. Toda ne le zaradi občnega zbora, temveč v interesu zadruginega gospodarstva je, da se letni obračun čimpreje sestavi. Saj predstavlja računski zaključek natančno sliko o poslovanju in razmerah zadruge za pretečeno poslovno leto. Zaključne številke so vodstvu

sleherne zadruge glavni kažipot za nadaljno poslovanje. One nas vedno opozarjajo na eventuelne pogoške v poslovanju in obenem tudi navajajo k trajnemu zboljševanju gospodarstva.

Vsakokratna bilanca tvori točen izkaz o razmerju med lastnim in tujim imetjem zadruge po stanju zaključnega dne. Vsa aktiva in pasiva morajo biti torej izkazana v vrednosti, ki jim pripada na dan popisovanja. Popisati pa se morajo vsi premoženjski deli z vrednostjo enega in istega dne. Zato je treba v slučaju, da popisa vsega imetja ni mogoče izvršiti v enem dnevu, ali delo primerno razdeliti ali pa redno poslovanje s strankami za čas popisovanja ukiniti.

Predvsem naj se tekom zadnjih 14 dni poslovnega leta točno pregledajo knjige in

na podlagi kontroliranja ugotovi medsebojno soglasje posameznih knjižnih izkazov. Hkrati naj se pripravijo tudi izpiski za inventiranje. Odprti začasni računi, kakor n. pr. neizravnani upravni stroški etc., naj se po možnosti izravnajo tako, da koncem leta ne izkazujejo nikakih saldov.

Zadnji dan poslovnega leta naj se po sklepu uradovanja s strankami skonstrira blagajna in sestavi denarni list, katerega podpišeta dva člana načelstva. Za tem se prične z inventarjem, ki je pri različnih zadrugah različno urejen. Na splošno naj se vrši inventiranje po sledečem redu:

a) Pri denarnih zadrugah.

Pri skonstraciji blagajne se je ugotovilo le stanje gotovine in obenem zabeležil v denarnem listu tudi saldo, ki ga izkazuje blagajniški dnevnik, dočim dnevnika samega (tudi razdelnika) ne zaključimo. Tu bo namreč treba izpeljati še kapitalizacijo naraslih obresti hranilnih vlog in tekočih računov. V ta namen pustimo na zadnji strani dnevnika in razdelnika prostih še kakih 10 do 15 vrst. Da pa moremo opravljati blagajniške posle med inventiranjem nemoteno dalje, prenesemo saldo blagajne z novim letom na prvo naslednjo stran dnevnika in razdelnika.

Za tem preidemo na inventiranje hranilnih vlog in posojil. Pri vseh zadevnih računih morajo biti obresti že pravilno preračunjene (predpisane). Skrben posojilničar uvideva že med letom, da se mu koncem leta nagromadi silno veliko dela, vsled česar skrbi, da je s prenosil v pomožne knjige in z obrestnimi računi vedno »a jour«. Tudi ima vse inventurne izpiske do konca leta že pripravljene v toliko, da ima salde spočetka poslovnega leta izpisane in seštete. Slednji morajo biti enaki saldov iz bilance prejšnjega leta.

Posameznih računov v knjigi hranilnih vlog in posojil medtem, ko sestavljamo iz-

piske, iz previdnosti ne zaključujemo, pač pa kontroliramo redno vsako stran izpiskov s tem, da posamezne razpredelnice v izpiskih sproti seštevamo. Stanje začetkom leta, prištevisi vložene zneske (pri hranilnih vlogah), odštevši dvige, mora izkazati isti znesek, ki je v izpisku vpisan pod razpredelnico »stanje glavnice koncem leta«. Kar velja za posamezne račune, velja tudi za več računov in končno tudi za vse račune skupaj.

Velike važnosti je za denarne zadruge pravilno računanje obresti. Predno definitivno zaključimo inventurne izpiske vlog in posojil, je torej treba ugotoviti pravilnost vpostavljenih obresti. (Za izvedbo kontrole glej članek »Kontrolni obrestni račun« v Narodnem Gospodarju št. 3 z dne 15. marca 1926!)

Hranilnice in posojilnice vodijo po večini enostavno razširjeno knjigovodstvo. Pri tem sistemu tvori blagajniški dnevnik obenem tudi temeljno knjigo (straco), vsled česar je treba vsako poslovno premembo vpisati najprej v to knjigo. Poleg vplačil in izplačil v gotovini pa poznamo tudi premembe (nekontantne), pri katerih blagajna sploh ne pride v poštev. Vse take premembe je treba vpisati na obe strani blagajniškega dnevnika (in tudi razdelnika), toda vedno na dva različna računa. Natančnejša navodila za take vpise glej A. Mrkun: »Zadružna knjižnica!« Brošura, ki stane Din 6.—, se dobi pri Zvezi in vsebuje tudi končna navodila glede sestave računskega zaključka.

b) Inventurni red za blagovne zadruge.

Dočim je mogoče pri denarnih zadrugah vpostaviti pravilen računski zaključek tudi za več let nazaj, je pravilnost bilance pri blagovnih zadrugah največ odvisna od točnosti in pravilnosti inventure blaga. Z ozirom na trajni dohod in odhod blaga je torej treba izvršiti vsakoletno inventuro v večernih urah zadnjega dne v letu in naslednji dan. V času

inventure mora biti strankam dostop v poslovne prostore zabranjen. Da je mogoče inventuro točno izvršiti, naj se delo razdeli po posameznih oddelkih, katerim naj vsekakor prisostvujejo poleg uslužbencev tudi posamezni odborniki načelstva in nadzorstva. Inventirano blago naj se oceni vedno po dnevni nabavni ceni in kvaliteti, pri čemur je vpoštevati seveda tudi manjvredno in pokvarjeno blago. Istotako se vpoštevata pri inventuri pod posebnim oddelkom že plačano, toda še ne došlo blago. Kot vrednostna cena takemu blagu se smatra nabavna cena z vsemi dobavnimi stroški vred. V slučaju pa, da je dnevna cena takemu blagu nižja od nabavne, se vpoštevata slednja vrednost.

Po izvršenem popisu blaga se z multipliranjem množine in enotne cene preračuni vrednost posameznih zalog. Pravilnost skupne vrednosti zaloge pa je treba ugotoviti s ponovnim kontrolnim preračunavanjem.

Poleg popisa blaga je treba točno inventirati tudi vse blagovne dolžnike in upnike. Veliko pazljivosti je pri tem treba zlasti pri zadrugah, ki vodijo enostavno knjigovodstvo, katero tozadevno ne vsebuje dovolj kontrole.

Glede kapitalizacije obresti kreditov v tekočem računu in obresti naloženega denarja veljajo za enostavno knjigovodstvo pri blagovnih zadrugah ista pravila, ki se vporabljajo v ta namen pri denarnih zadrugah.

Ant. Kralj:

Iz ljubljanskega združnega registra.

Prva zadruga, ki je bila vpisana v združni register dne 18. novembra 1873, je bila Produktivna zadruga krojačev v Ljubljani. Zadruga je imela nemško tvrdko (Produktivgenossenschaft der Kleidermacher), omejeno zavezo in deleže po 30 gld. Zadruga je že leta 1875 stopila v likvidacijo.

Kot druga zadruga je bilo dne 8. junija 1874 vpisano Obrtno pomožno društvo, ki se je l. 1920 pretvorilo v Obrtno banko. Tretja je bila 22. decembra 1874 vpisana Krojaška asocijacija (Kleidermacher-Association), ki je že l. 1878 stopila v likvidacijo.

Na četrtem mestu sledi Hranilni in posojilni konsorcij I. splošnega uradniškega društva avstro-ogrske monarhije, vpisan 21. avgusta 1875. Ta zadruga, čije firma se od leta 1925 glasi Hranilni in posojilni konzorcij javnih nameščencev in upokojencev, še obstoji in je torej najstarejša od sedanjih zadrug v okolišju ljubljanskega deželnega sodišča. Druga najstarejša izmed obstoječih zadrug je

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice, vpisana 13. januarja 1882, obenem prva zadruga z neomejeno zavezo.

Prvih 6 zadrug je imelo svoj sedež v Ljubljani, 4 z nemško firmo, 2 z slovensko. Izmed njih obstoji sedaj le še ena.

V prvem desetletju 1873—1882 je bilo vpisanih vsega skupaj le 11 zadrug in to 7 kreditnih, 3 krojaške in 1 stavbinska.

V drugem desetletju 1883—1892 je bilo vpisanih celo samo 8 novih zadrug in sicer 4 kreditne, 1 mlekarska, 1 sadjarska in 2 konzumni. Od teh zadrug obstojita le še 2 (posojilnici v Logatcu in Radovljici).

Veliko večji razmah se kaže v tretjem desetletju 1893—1902. V tej dobi je bilo ustanovljenih novih zadrug: 4 l. 1893, 11 l. 1894, 14 l. 1895, 16 l. 1896, 18 l. 1897, 25 l. 1898, 28 l. 1899, 13 l. 1900, 14 l. 1901 in 25 l. 1902, t. j. skupaj 168. V tem času je stopil v javnost dr. J. E. Krek s svojo veliko iniciativnostjo in z mnogimi poborniki združne mi-

sli. Zato je napredek tako velik. Središče združnega gibanja je postala Ljubljana in od tu se je začelo združništvo širiti sistematično.

Med novoustanovljenimi zadrugami dobimo 54 rajfajzenskih posojilnic (poprej nobena) in 15 drugih kreditnih zadrug, 32 mlekarških zadrug (poprej le 1), 1 za zavarovanje goveje živine, 3 vinarske, 1 za prodajo lesa, 1 sadjarsko, 1 za prodajo zelja, 43 konsumnih (poprej 2), 5 stavbinskih zadrug, 7 obrtnih zadrug itd. Združništvo nudi v tej dobi v primeri s prejšnjimi ustanovitvami že precej pestro sliko. V tej dobi je bila ustanovljena (20. decembra 1899) prva osrednja zadruga, Gospodarska zveza (sedaj Zadruga zveza) v Ljubljani, ki je v svojem okrilju združila večino slovenskih zadrug.

Kot najbolj stabilne in življenja zmožne so se od zadrug, osnovanih v tej dobi, pokazale rajfajzenske posojilnice, kajti od 54 tedaj osnovanih so se kasneje razdružile le 3 (12 pa jih je prišlo pod Italijo). Manj odporne sile so pokazale mlekarške zadruge, kajti od 32 novih se jih je kasneje razdružilo 15 (pod Italijo pa jih je prišlo 10). Istotako se je kasneje razdružilo mnogo konsumnih društev (od 43 novih se jih je razdružilo 22, 4 so prišle pod Italijo). Podobno usodo so imele stavbinske zadruge (od 5 novih so se razdružile 4).

V četrtem desetletju 1903 do 1912 se je osnovalo 242 novih zadrug in sicer 12 v letu 1903, 9 l. 1904, 18 l. 1905, 28 l. 1906, 31 l. 1907, 48 l. 1908, 27 l. 1909, 27 l. 1910, 29 l. 1911 in 13 l. 1912. Med novimi zadrugami iz te dobe nahajamo 62 rajfajzenskih in 10 drugih kreditnih zadrug, 39 mlekarških, 45 živinorejskih (poprej nobene), 2 pašniški, 23 kmetijsko-strojnih (poprej nobene), 1 združno elektrarno (poprej nobene), 4 vinarske, 1 za prodajo lesa, 1 sadjarsko, 2 perutninarski, 1 čebelarstvo, 18 konsumnih, 8 stavbnih, 10 za po-

speševanje domače obrti, 9 obrtnih in 5 osrednjih zadrug.

Da se je v tem desetletju ustanovilo tako veliko število zadrug, je več vzrokov. Dne 8. septembra 1907 je bila v združni register vpisana Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani, ki je zlasti v početku svojega delovanja osnovala mnogo zadrug. Dalje je bivši deželni odbor kranjski začel pospeševati združništvo s podporami, katerih so bile zlasti deležne živinorejske in kmetijsko-strojne zadruge, ki se poprej sploh niso ustanovljale, ter mlekarške zadruge. Prva živinorejska zadruga je bila osnovana v Selcih nad Škofjo Loko (10. julija 1906), prva kmetijska strojna zadruga pa v Št. Vidu nad Ljubljano (10. marca 1905). Marsikatera od teh zadrug je bila ustanovljena zanašaje se na deželno podporo in zato mnoge izmed njih niso imele trdnega obstanka. Vsled tega se je od 45 živinorejskih zadrug iz te dobe kasneje razdružilo 25 (pod Italijo pa jih je prišlo 5), od 39 mlekarških zadrug pa jih je likvidiralo 18 (2 sta pa prišli pod Italijo). Bolj stalne so se izkazale kmetijske strojne zadruge, kajti od 23 na novo osnovanih jih je kasneje likvidiralo le 6.

V tej dobi je bila ustanovljena tudi prva združna elektrarna (v Sorici, dne 14. septembra 1911).

Glede osrednjih zadrug je pripomniti, da se je l. 1904 Gospodarska zveza v Ljubljani preosnovala v Zadruga zvezo. Dalje sta bili l. 1907 ustanovljeni Zveza mlekarških zadrug v Ljubljani, ki sploh ni pričela posloovati, ter Mlekarška zveza v Ljubljani, ki je kasneje med vojsko likvidirala. L. 1908 je bila osnovana osrednja nakupovalna in prodajalna zadruga Agro-Merkur v Ljubljani, ki je l. 1910 prišla v konkurz.

V petem desetletju 1913—1922 je vladala spočetka huda gospodarska kriza, l. 1914 pa je bilo prišlo do svetovne vojne, kar je seveda zelo uplivalo tudi na združništvo. Zato

je bilo v tem desetletju osnovanih vsega skupaj le 144 zadrug, izmed njih 120 po končani vojski. Posamezna leta nam kažejo sledeči prirastek novih zadrug: 3 v leta 1913, 4 v l. 1914, 0 v l. 1915, 2 v l. 1916, 8 v l. 1917, 8 v l. 1918, 26 v l. 1919, 45 v l. 1920, 32 v l. 1921 in 16 v l. 1922.

Po svojem delokrogu pripadajo te nove zadruge sledečim vrstam: 2 rajfajzenski posojilnici in 4 druge kreditne zadruge, 1 mlekarska, 5 živinorejskih, 5 pašniških, 2 kmetijsko-strojni, 10 združnih elektrarn, 1 vinarska, 6 za prodajo lesa, 1 za prodajo ledu, 1 škrlolomska, 46 konsumnih, 16 stavbinskih, 5 za pospeševanje domače obrti, 25 obrtnih, 3 osrednje in 11 drugovrstnih.

Značilno za to dobo je zopetno naraščanje konsumnih zadrug, katerih se je po končani vojni osnovalo 42. Vsled slabih prometnih zvez in neurejenih valutarnih razmer zasebna trgovina ni mogla v vsem obsegu zadoščati potrebam občinstva glede prehrane in zato so ljudje iskali pomoči v zadrugah. Med temi konsumnimi zadrugami nahajamo 5 gospodarskih zadrug javnih nameščencev »Samopomoč« in 8 uradniških nabavljalnih

zadrug. Kot znak časa so se v velikem številu pojavile tudi stavbinske zadruge, ker je po vojni število prebivalstva po mestih in industrijskih krajih močno poskočilo, a stanovanj je zelo primanjkovalo in jih še primanjkuje. Glede osrednjih zadrug je omeniti, da sta bili za časa vojne osnovani Zadruga centrala v Ljubljani (5. marca 1917), ki je po par letih svojega obstanka likvidirala, in Voja zveza kranjskih konsumnih zavodov in društev (14. septembra 1917), po vojski pa osrednja gospodarska zadruga Ekonom v Ljubljani (7. marca 1921).

V naslednjih letih je bilo do konca leta 1925 vpisanih 71 novih zadrug in sicer 19 v l. 1923, 29 v l. 1924 in 23 v l. 1925. Med njimi sta dve osrednji (Revizijska zveza v Ljubljani in Zveza gospodarskih zadrug v Jugoslaviji, obe v l. 1925), ki imata obe revizijsko pravico.

Kot posebnost bodi omenjeno, da je bilo v mestu Ljubljana od l. 1873 do l. 1925 vpisanih vsega skupaj nič manj nego 143 zadrug, od katerih je bilo tekom časa izbrisanih 49, tako da jih je koncem l. 1925 obstajalo še vedno lepo število 94.

Obrestna mera v l. 1927.

Obrestna mera za vloge.

Vsi znaki kažejo, da se glede obrestne mere za vloge v l. 1927 ne bo nič spremenilo. Če ne pridejo vmes kaki posebni izredni dogodki, bo torej v letu 1927 ostala obrestna mera za vloge pri Zvezi 5%, onosno za vezane vloge proti najmanj trimesečni odpovedi 7%. Naš denarni trg je na podlagi dogovora bank in večjih denarnih zavodov potisnil obrestno mero za vloge hitro in energično na 5% odnosno 7% in kaže se, da ta višina obrestne mere ustre-

za ne le denarnim zavodom, ampak da se z njo zadovoljijo tudi vlagatelji sami.

Temu primerno morajo določiti posojilnice po deželi obrestno mero za navadne vloge s 4 do 5%.

Gospodarstvo se konsolidira. Konsolidirano gospodarstvo pa zahteva predvsem umerjene in več ali manj stanovitne obrestne mere. Brez tega ni mogoča kalkulacija v trgovini, obrti in industriji. Brez umerjene obrestne mere ni mogoče solidno poslovanje trgovine, obrti in industrije. Z združnega stališča moramo sicer poudariti, da je obrestna mera 5%, odnosno 7% za vloge sicer še

nekoliko visoka. Vendar pa ne moremo trditi, da bi ta obrestna mera ne odgovarjala razmeram in potrebam na današnjem denarnem trgu in razmeram in potrebam v našem gospodarstvu.

Obrestna mera za kredite.

Drugačno je seveda z vprašanjem glede obrestne mere za kredite. Dočim se je obrestna mera za vloge dogovorno in soglasno znižala, žalibog, ne moremo tega trditi za aktivno obrestno mero, za obrestno mero kreditov. Vse pa kaže, da so že tudi tukaj tla za znižanje pripravljena in da bo leto 1927 prineslo znižanje obrestne mere za kredite na višino, ki bo odgovarjala razmeram in potrebam gospodarstva.

Banke same so v preteklih dveh letih napravile več kot dovolj dragih izkušenj, kako pretirana obrestna mera za kredite ubije polagoma tudi zelo solidna in lepo rentabilna podjetja. Prepričale so se, da v današnjih gospodarskih razmerah daleč nobeno trgovsko industrijsko ali obrtniško podjetje ni tako rentabilno, da bi moglo plačevati 14 % do 20% obresti za izposojeno obratno glavnico. Ker so se pa podjetjem dejansko obresti v tej višini, v številnih slučajih pa tudi višje obresti računale, je to za podjetja pomenilo puščanje krvi in je bilo samo vprašanje časa, kdaj bo tako podjetje pri stalnem puščanju krvi izkrvavelo, omagalo. Zato lahko trdimo, da danes pri bankah in večjih denarnih zavodih kljub vsem težavam in kljub nerazpoloženju odpovedati se večjemu dobičku vlada vendar dobra volja iti tudi z obrestno mero za kredite znatno navzdol.

Vpliv Narodne banke.

Narodna banka je na podlagi številnih anket in statističnih podatkov o bančnem poslovanju uvidela, da je med poglavitnimi vzroki sedanje gospodarske krize v trgovini,

obrti in industriji poleg visokih davkov pretirana obrestna mera za kredite. Zato se že eno leto resno prizadeva vplivati na znižanje aktivnih obresti pri bankah.

Narodna banka tudi najlažje pritiska na banke in druge denarne zavode, ki so z redkimi izjemami prav zelo odvisni od Narodne banke in njenih cenjenih kreditov. Zato je na podlagi teh priprav in tega razpoloženja v **najkrajšem času pričakovati, da bo Narodna banka svoj načrt izvedla in pristopila k akciji za znižanje obrestne mere.** Gotovo je, da bo napram bankam, ki se ne bi tej akciji pridružile, nastopila z vsemi sredstvi, ki ji bodo na razpolago. Govori se celo o tem, da bi se takim zavodom odvzela pravica za trgovanje z devizami in valutami

K temu Narodno banko opravičuje, da ne rečemo naravnost sili dejstvo, da so se denarni zavodi pač dogovorili za skupno in enotno znižanje obrestne mere za vloge, ničesar pa niso ukrenili za znižanje obrestne mere za kredite. Tako imamo n. pr. v Sloveniji tak položaj, da banke plačujejo po dogovoru za vloge 5%, za vezane največ 7%, medtem pa banke računajo za kredite 12 do 14%, v zelo številnih slučajih tudi do 18%.

Ta položaj gotovo ni normalen in se ne more in ne sme trajno držati. Banke si računajo za svoje posredovanje med vlagatelji in dolžniki še enkrat toliko kot same plačajo vlagateljem. Banke torej delajo pri svojem posredovanju s 100%-nim dobičkom in tudi več.

Stališče zadružništva.

Kaj pa zadružništvo? Kakšno stališče zavzema napram vprašanju obrestne mere? Hvala Bogu, da so se razmere glede obrestne mere pri zadružništvu uredile ugodno in uredile hitro, hitreje nego bi bil mogel kdo pričakovati z ozirom na nevzdržne razmere v letih 1923 in 1924. Posojilnice po deželi ob-

restujejo v pretežni večini vloge po 4 in 5%. Vsled tega morejo na splošno dovoljevati svojim članom posojila po 6 do 7%.

Dasi je z ozirom na krizo v kmetijstvu ta obrestna mera nekoliko visoka, vendar se moramo odkrito veseliti, da imamo vsaj toliko urejene razmere. V južnih krajih države morajo kmetje še danes plačevati za posojila 15 do 20% in tudi več.

Vidni uspehi zadružništva.

Da je položaj pri nas tako ugoden, se imamo gotovo poglavitno zahvaliti lepo razvitemu kreditnemu zadružništvu. V naših posojilnicah je dejansko zbrana ogromna večina ljudskih prihrankov. Naše posojilnice so hvala Bogu po večini tako dobro vojene in se svoje naloge tako zavedajo, da za svoje kreditno posredovanje računajo v srednjem največ 2%. Res, da je pred vojno smela pri rajfajzenskih posojilnicah znašati ta razlika med obrestno mero za vloge in za posojila največ 1½% in se torej v tem oziru še nismo vrnili na predvojne razmere. Vendar pa moramo smatrati obrestno razliko 2% v korist posojilnici za današnje razmere primerno. In če posojilnica iz te razlike po pokritju vseh stroškov napravi ob koncu poslovnega leta dobiček, saj ne gre ta dobiček za dividendo,

ampak gre v rezervni zaklad, da okrepi položaj posojilnice in jo vodi k temu, da bo lahko delala v bodoče pri svojem posredovanju s še manjšo obrestno diferenco.

Žalostne izjeme.

Seveda moramo pa priznati, da imamo med slovenskim zadružništvom tudi žalostne izjeme. Imamo tudi zadruge, ki plačujejo previsoke obresti vlagateljem in seveda temu primerno zahtevajo pretirane obresti za posojila. Take posojilnice se ne zavedajo svojih nalog. One pozabljajo, da so ustanovljene od kmetov za dovoljevanje cenenejšega kredita, ne pa od vlagateljev za dobivanje visoke obrestne mere. Take posojilnice pozabljajo, da člani vsake posojilnice jamčijo za vse njene obveznosti s celim svojim premoženjem radi tega, da bodo dovoljevale kmetu za gospodarstvo čim cenejši kredit, ne pa zaradi tega, da bodo dajale visoke obresti vlagateljem.

Na splošno pa vendar moramo priznati, da je zadružništvo v boju za znižanje pretirane obrestne mere vedelo, kje je njegovo mesto in se je postavilo v prve vrste, da se pomaga gospodarsko šibkim, da se v praksi izvaja socialna pravičnost in dejanska ljužezar: do bližnjega.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 46: Ali so poroki odvezani od svojega poročstva, če rajfajznovka ne tirja povračila dolga do preteka štirih let? Pri nas velja splošno prepričanje, da veže obveza porokov le za štiri leta. (Km. h. p. v Št. J.)

Odgovor: Vaše mnenje, da so poroki odvezani od svojega poročstva, če zadruga ne terja dolga tekom štirih let, je brez podlage. Porok se reši svoje obveznosti šele takrat,

kadar dolžnik svoj dolg poravnal. Izjema bi bila samo v tem slučaju, če bi se porok zavezal izrecno le za gotovo dobo. Po poteku te dobe bi njegovo poročstvo ugasnilo. Takega poročstva pa bi nobena posojilnica ne mogla sprejeti.

Vprašanje 47: Pri nas znaša delež Din 0.50, pristopnina pa Din 0.25. Svetujte nam, za koliko naj bi se zvišali deleži in pristopni-

na. Mislimo na 10 Din. Bi li morali povišek pristopnine doplačati tudi dosednji člani ali samo odslej sprejeti člani?

Iz članskega imenika je razvidno, da v več slučajih po dve osebi, navadno mož in žena, posedujeta skupno samo en delež. Je-li to pravilno? Po našem mnenju taka dva ni sta vsak zase član, pač pa oba skupaj in imata le skupno en glas. (H. p. v F.)

Odgovor: Povišek deležev na 10 Din je primeren. Svetujemo, da pristopnino povišate na 2 do 5 Din. Povišano pristopnino morajo plačati samo člani, katere sprejme zadruga po povišku pristopnine. Povišane deleže pa morajo plačati vsi člani, t. j. dosednji in tisti, ki bodo šele sprejeti. Da imata dve osebi, t. j. mož in žena, skupno en delež, je napačno. Član more biti vsaka oseba za se in vsak član mora plačati celo pristopnino in cel delež. Mnenje, da imata mož in žena skupno en delež in skupno en glas na občnem zboru, je brez vsake podlage.

Vprašanje 48: Tukajšnji srezki poglavar zahteva, da moramo glasom okrožnice bivšega predsedstva pokrajinske uprave za Slovenijo z dne 3. 7. 1922, št. 5645 naročiti Službene novine, županstvo pa mora sreskemu poglavarju sporočiti tekom 14 dni one zavode, ki ne bi hoteli naročiti Službenih novin. Prosimo pojasnila, ali smo dolžni naročiti Službene novine? (Lj. p. v L.)

Odgovor: Na to vprašanje vam odgovorjamo, da ni nobene naredbe, ki bi odredjala, da morajo biti zadruga naročene na Službene Novine. Okrožnica predsedstva bivše pokrajinske uprave za Slovenijo, na katero se sklicuje sreski poglavar, nam ni znana. Četudi eksistira, nima obvezne moči, ker ni bila ob-

javljena v Uradnem listu in tudi ne v kakem drugem oficijelnem glasilu. Uredbe in naredbe morajo namreč po naši ustavi biti na zakonit način objavljene, če naj imajo obvezno moč. Ker se to v tem slučaju ni zgodilo, je sklicevanje na take odloke ničevo.

Čudno je pri tej stvari poleg drugega tudi to, da prihaja sreski poglavar s svojo zahtevo na dan šele po treh letih. Če bi obstajala za zadruga dolžnost naročevanja Službenih Nevin, zakaj se je trpelo, da se zadruga že poprej niso naročile.

Sploh pa se od zadrug ni dosedaj še nikoli in v nobenem slučaju terjalo, da bi se morale naročiti na omenjeni list in se torej kaj takega tudi od Vas ne more zahtevati.

Vprašanje 49: Član načelstva naše hranilnice je v konkurzu. Prosimo pojasnila, kaj narediti z njim. Ali se ga nadomesti z drugim novo izvoljenim članom, ali pa se mora počakati do občnega zbora. (H. p. v Št. G.)

Odgovor: Odbornik, ki je prišel v konkurz, ne more več biti v načelstvu in tudi ne more še dalje ostati član zadruga. (§ 5, točka c Vaših pravil.)

Vsled tega ga v prihodnji načelstveni seji, h kateri pa nima dotičnik več dostopa, izključite iz članstva. Nato skličite v smislu § 25 Vaših pravil skupno sejo načelstva in nadzorstva in izvolite na tej seji mesto izključenega novega odbornika, ki pa ostane v načelstvu samo začasno, t. j. do prihodnjega občnega zbora.

V skupni seji izbrani začasni odbornik se mora naznaniti deželnemu kot trgovskemu sodišču za vpis v združni register in je tedaj obenem tudi predlagati, da se izključeni odbornik v združnem registru izbriše.

ZADRUŽNIŠTVO.

Zadružni tečaji. V zadnji številki Narodnega Gospodarja smo objavili, da se začno zadružni tečaji 9. decembra. Nastale so nepričakovane zapreke, vsled katerih se tečaji niso mogli začeti. S tečaji pričnemo vsled tega koncem januarja 1927 in bomo natančneje obvestili vse zadruge.

Smrtna kosa. Dne 24. novembra t. l. sta umrla dva dolgoletna zaslužna zadružnika: Jakob Rižnar, ustanovitelj, prvi načelnik in potem do svoje smrti član načelstva Okrajne posojilnice v Radečah pri Zidanem mostu in Dominik Kotnik, mnogoletni načelnik Hranilnice in posojilnice v Dravogradu. Bodi jima ohranjen časten spomin!

Poslovanje treba urediti tako: a) Da čim točneje odgovarja zahtevam in potrebam zakona, pravil ter nudi v vsakem času čim jasnejši pregled.

b) Da vzame poslujočim čim manj časa. To je mogoče doseči edino z uporabljanjem dobrih poslovnih knjig in različnih pripravnih tiskovin. Opozarjamo vse zadruge, zlasti pa posojilnice na seznam knjig in tiskovin na ovojnem listu Narodnega Gospodarja, ki jih ima v zalogi Zadružna zveza.

I. del. konsumno društvo v Ljubljani je imelo 12. decembra dopoldne v svojih prostorih na Kongresnem trgu svoj 35. občni zbor. Društvo predstavlja s svojimi 28 poslovalnicami v vseh večjih krajih, zlasti pa v delavskih centrih, izredno mogočno konsumno organizacijo. Pri 9064 članih je v poslovnem letu 1925-26 napravilo Din 57,948.000 blagovnega prometa. Celokupni promet v poslovni dobi 1925-26 pa je znašal 248.000.000 Din. Predsednik dr. Gosar je pri otvoritvi poudarjal težkoče poslovanja, ki jih povzroča splošna gospodarska kriza in posebej še težkoče, s katerimi se ima boriti konsumno za-

društvo. Ravnateljsko poročilo je izčrpno podajalo gibanje članstva, prometa, režije v poslovnem letu pri posameznih poslovalnicah in sicer v primeri s prejšnjimi poslovnimi leti. Zlasti je ravnateljsko poročilo z veseljem ugotavljalo, da se je režija od prejšnjih 4.000.000 Din znižala na okroglo Din 2.800.000. V vse poslovalnice se je uvedel strog red. Bilanca z dne 30. junija 1926 izkazuje čistega dobička Din 127.531. Bilančna vsota znaša Din 8.109.930 in se na strani aktiv razdeli takole: gotovina v blagajni in v poštni hranilnici Din 159.102, zaloga blaga (konsumnega in manufakture) v centrali Din 1.782.958, pri poslovalnicah Din 4.351.431, dolžniki Din 1.290.276, tuji deleži Din 30.900, premičnine Din 220.354, nepremičnine Din 252.834 in efekti Din 22.772. Na strani pasiv ima društvo rezervni zaklad Din 590.924 in deležna rezerva Din 725.634, deleži članov Din 255.089, kar skupno s čistim dobičkom poslovnega leta da blizu D 2.000.000 lastnega premoženja zadruga in njenih članov. Poleg tega pa ima društvo izposojilo v tekočem računu Din 3.870.340, kavcij uslužbencev Din 312.900, hranilnih vlog od članov Din 437.228 in dolg dobaviteljem Din 1.746.739. Iz tega je razvidno, da je društvo primeroma solidno fundirano z visokimi deleži, rezervami in vlogami svojih članov. Društvo je na najlepši poti, da se iz lastne moči in v zdravem razvoju povzdigne v največjo organizacijo konzumentov v Sloveniji.

Kako podpirajo drugod rajfajzenske posojilnice vzgojo mladine k varčnosti. Hranilnica in posojilnica v Drškovu (Češko) je darovala v začetku šolskega leta 1926-27 15 učencem, ki so na novo vstopili v šolo, svoje hranilne knjižice vsako s temeljno vlogo 5 Kč. Vsaki knjižici je bil pridejan letak

Osrednje zadružne zveze v Pragi, ki poziva mladino k varčnosti po geslu: »Učite se varčevati v mladosti, da ne boste stradali v starosti.« — Ista posojilnica navaja mladino k varčnosti tudi s tem, da je **posodila otrokom v svojem okolišu nad 80 domačih hranilnikov**. Do konca l. 1925 je zbrala ta posojilnica **hranilnih vlog na otroške knjižice že 130.200 Kč ali 218.736 Din.**

Slovensko zadružništvo koncem l. 1925. Po statistiki, ki jo je objavil »Ilustrovani Slovenec« dne 19. decembra 1926, so imele posamezne slovenske zadružne zveze koncem leta 1925 članic:

temtakem koncem l. 1925 približno 1205, od tega v Jugoslaviji približno 910, na Primorskem 252 in na Koroškem 43.

Slovenske zadružne zveze v Jugoslaviji so imele

	deležev	rez. skladov
Zadružna zveza v Ljubljani	1.183.913	137.213
Zadružna zveza v Celju	163.857	380.601
Zveza slov. zadrug v Ljubljani	96.450	378.881
	vlog	kreditov
Zadružna zveza v Ljubljani	95.333.850	40.862.671
Zadružna zveza v Celju	20.810.206	9.125.782
Zveza slov. zadr. v Ljubljani	8.857.517	4.297.909

Zadružna zveza v Ljubljani izdaja že od l. 1900 svoje glasilo »Narodni Gospodar«. Da-

Zadruga	Zadr. zveza v Ljubljani	Zadr. zveza v Gorici	Zadr. zveza v Celovcu	Zadr. zveza v Celju	Zveza slov. zadrug v Ljubljani	Zadr. zveza v Trstu	Zveza gospodar. zadr. v Ljubljani	Skupaj
kreditne zadruga	284	68	34	98	46	88	7	625
nabavne in prod., konzum.	71	20	—	21	14	34	5	165
mlekarske	25	37	1	4	9	8	—	84
živinorej. in pašn.	27	—	5	19	5	—	—	56
kmetijske strojne	23	—	—	—	4	—	—	27
zadr. elektrarne	18	—	—	13	5	—	—	36
vinarske	2	8	—	3	—	1	—	14
stavbinske	10	11	—	6	5	1	8	41
obrtne	21	6	—	11	17	—	10	65
razne druge	15	11	3	8	7	4	4	52
osrednje	1	—	—	—	2	—	1	4
Skupaj	497	161	43	183	114	136	35	1169

K tej tabeli je treba pripomniti, da je med članicami Zadružne zveze v Trstu obseženih tudi 45 hrvatskih zadrug v Istri, tako da šteje imenovana zveza le 91 slovenskih zadrug (52 kred., 26 konzum., 1 vinarsko, 1 stavb. in 3 razne druge). Nasprotno pa je približno kakih 80 slovenskih zadrug, ki niso včlanjene pri nobeni od navedenih zvez, med njimi nekaj malega uradniških nabavljalnih zadrug in agrarnih zajednic, ki so včlanjene pri lastnih centralah. Vseh slovenskih zadrug je bilo po-

lje izhajajo v slovenskem jeziku še sledeči časopisi za zadružništvo: »Zadruga« (glasilo Zadružne zveze v Celju), »Gospodarski list« (glasilo Zadružne zveze v Gorici), »Konzument« (glasilo Zveze gospodarskih zadrug v Ljubljani), »Zadrugar« (glasilo Nabavljalne zadruga uslužbencev drž. železnic v Ljubljani).

Stalno varčevanje pri hrvatskih zadru-gah. Hrvatske zadruga se veliko ukvarjajo s tem, kako bi dvignile med ljudstvom smisel

za varčnost, kako bi hrvatskega kmeta pripravile do tega, da bi svoj denar vlagal v domačo posojilnico in pri isti potem tudi lahko v slučaju potrebe dobival cenen kredit. List »Hrvatski zadrugar« prinaša v septembru številki članek, v katerem postavlja kot vzor hrvatsko kmetijsko zadrugo v Dolnjem Mihevcu, ki je bila ustanovljena l. 1903 in je od obstoja do konca junija t. l. zbrala okoli 400.000 Din hranilnih vlog in 13.370 Din vlog stalnih varčevalcev. Med stalnimi varčevalci so največ kmetje, ki plačujejo 10 do 50 Din mesečne vloge. Zadruga ne sprejme za člana in ne da posojila nobenemu kmetu, ako ne pristopi istočasno k obveznemu stalnemu varčevanju. Ta zadruga obrestuje vloge po 10% in daje posojila po 16%. S tem se zadruga ponaša proti okrajni hranilnici v istem kraju, ki **obrestuje vloge samo po 6 do 8%, za posojila pa zahteva 20% pa tudi več procentov obresti.** Naše mnenje je, da je zadruga res mnogo kulantnejša nego okrajna hranilnica, da pa je še daleč od združnega cilja in namena, ako misli, da kmetu pomaga s 16%-nim posojilom. Za naše razmere, v katerih kmet dobi od posojilnice kredit po 6% in le v slabih slučajih po 7 do 8%, bi pomenili kredit po 16% oduševanje in ne združne kredite.

Nemška združna zveza. Nemška združna zveza, ustanovljena od Schultze-De-

litzscha, je izdala te dni letno poročilo za leto 1925. Danes obsega ta zveza bistveno le kreditne in nakupovalne zadruge rokodelcev in detajlistov. Letno poročilo ugotavlja, da bodo zadruge, če ne bo nastala kakšna posebna katastrofa v splošnem gospodarstvu, v doglednem času premagale najhujše inflacijske posledice. Veliko je pritožb proti kartelom in si želi poročilo ostrejšje formulacije kartelne odredbe. Kreditne zadruge izkazujejo tole stanje (v milijonih mark):

	1913	1924	1925
Lastna glavnica	434.1	81.2	142.5
Zaupani tuji denar	1612.9	238.1	448.4
Prevzete obveznosti	58.2	56.9	54.4
Tekoča sredstva	142.9	41.3	61.7
Vrednostni papirji	126.0	5.6	6.5
Kratkoročno nal. denar	1558.6	306.5	537.4
Hipoteke	232.5	1.3	9.1

Prirastek od l. 1924 na l. 1925 znaša pri prvi skupini 75 odstotkov, pri drugi skoraj 90, pri četrti skoraj 50, pri peti 16, pri šesti 75.

Zanimivi so podatki o članstvu. Samostojnih rokodelcev je 19%, samostojnih trgovcev in tovarnarjev 15%, samostojnih poljedelcev 17%, uradnikov in pripadnikov prostih poklicev 21%, delavcev in nastavljenec 18% itd. V poročilu beremo zaključke in bilance 50 kreditnih, 53 blagovnih in 10 stavbnih zadrug.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

Sirarstvo. Spisal Anton Pevc, državni mlekarski instruktor. Izdala Združna zveza v Gorici. Založila Katoliška knjigarna v Gorici. Velika knjiga obsega 286 strani, 132 slik. Evo naslove glavnih poglavij: Mleko za sir. Gretje mleka. Zasirjenje. Obdelovanje strdi. Predsirjenje. Dogrevanje. Sušenje. Dviganje drobljenca. Stiskanje sira. Solenje sira. Zorenje sira. Bolezni in napake sira. Izdelovalni

predpisi raznih vrst sira. Zvara. Mehki siri. Poltrdi siri. Trdi siri. Siri iz ovčjega mleka. Kozji in drugi siri. Beljakovinski siri. Gospodarstvo sirarn. Suho mleko. Dobava zgoščenega mleka. Izdelava mlečnega prahu. Izdelava mlečnega sladkorja. Kazein. Mlečni kamen. Zdravila in živila. Sir v škatlicah. — Cena knjige: nevezana 20 lir, vezana 23 lir. V Jugoslaviji cena ista. Preračun lir v dinarje

po dnevnem kurzu na dan prodaje. Dobiva se v Gorici v Katoliški knjigarni, pa tudi po drugih knjigarnah v Italiji in Jugoslaviji.

Hranilne vloge v Sloveniji v l. 1924 in 1925. Delegacija finančnega ministrstva v Ljubljani je v Uradnem listu objavila zanimivo statistiko, koliko je bilo v l. 1924 in 1925 v Sloveniji kapitalizovanih in izplačanih obresti hranilnih vlog in koliko se je od teh obresti plačalo rentnega davka s pribitki vred.

Kapitalizovane in izplačane obresti hranilnih vlog so znašale v dinarjih:

a) v področju davčne administracije v Ljubljani:

	1924	1925
pri regulativnih hranilnicah	19,366.428	19,852.208
pri kreditnih zadrugah	22,053.598	27,383.498
pri drugih zadrugah	1,639.229	371.200
pri delniških družbah	24,709.642	34,975.536
skupaj	58,768.897	82,582.442

b) v področju davčnega okrajnega oblastva v Mariboru:

	1924	1925
pri regulativnih hranilnicah	5,720.130	6,175.207
pri kreditnih zadrugah	13,293.760	18,330.912
pri drugih zadrugah	232.403	314.064
pri delniških družbah	2,925.033	4,632.984
skupaj	22,171.326	29,453.167

Iz navedenih podatkov se vidi finančna moč zadružne organizacije v primeri z drugimi denarnimi zavodi. Na Štajerskem nadkriljujejo zadrugne ne samo bank in hranilnic, ampak tudi obe vrsti teh denarnih zavodov skupaj. Na Kranjskem imajo sicer zadrugne več hranilnih vlog nego na Štajerskem, ali stoje za bankami, ki so tu mnogo bolj razvite nego štajerske. Ti podatki nam kažejo tudi, kako se hranilne vloge množe od enega leta do drugega.

Od teh obresti so denarni zavodi v letu 1924 plačali rentnine z vsemi pribitki vred 1,267.047.78 Din, v letu 1925 pa 1,151.325.29 D.

Vžigalice. Danes, v dobi elektrike, bi kdo mislil, da vžigalice nimajo nobenega pomena. A temu ni tako. Vse polno je dežel na svetu, kjer je električno razsvetljevanje šele v začetkih, a tudi mi potrebujemo vžigalice vsepovsod. Polovico svetovne produkcije ima v rokah švedski in ameriški trust. V 28 državah ima nad 150 tovarn in zaposluje okoli 50.000 delavcev. Najboljše kupčije dela trust v Indiji in izriva od tam Japonce. Celo na Japonskem dobiva trust vedno več tovarn v svoje roke. Razpolaga pa ta trust z ogromnim kapitalom 800 milijonov švedskih kron.

Angleški premogovni štrajk. Škoda, ki jo je povzročil angleški premogovni štrajk, posredno in neposredno, cenijo na 300 do 400 milijonov funtov; to je po naše 82 do 110 milijard dinarjev. Vsa naša lanska zunanja trgovina, uvoz in izvoz, je dala 17 milijard dinarjev, petino ali šestino te ogromne svote. Ves dolg, ki ga mora plačati Francija Angliji v 62 letih znaša 600 milijonov funtov; a to je 62 let, štrajk je pa trajal 7 mesecev.

Hranilne vloge na Češkem in v Avstriji. V Pragi so se hranilne vloge pri treh največjih praških hranilnicah zelo dvignile; pri Praški mestni hranilnici znaša dvig od 1. januarja do konca novembra 123 milijonov Kč, pri hranilnici na Vinohradih 74 milijonov, pri Češki hranilnici pa 19.9 milijonov. Vloge vseh teh treh bank so znašale na koncu novembra ogromno svoto 2311 milijonov čeških kron.

Na koncu novembra so znašale hranilne vloge pri avstrijskih bankah 271,139.000 šilingov; od 1. januarja do konca novembra so se dvignile za 52 odstotkov. Prihranjeni kapital kaže torej lep napredek. Sedanje hranilne vloge vsebujejo 20 odstotkov predvojne vrednosti.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“ Ljubljana, Zadružna zveza. Izdajatelj: „Zadružna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: An'ron Kralj, tajnik „Zadružne zveze“ v Ljubljani.